

Grew, Malpighi, Leeuwenhoek, Bonanni, Hartsoeker, Joblot, Resumar, arque alii permuli, qui novum velut mundum rerum minutissimorum monstrarunt. Microscopium una tantum lente costans dicitur simplex, ex pluribus, compositum appellatur. Hujus inventor traditur Cornel. Drebbel ann. 1622, ut refert Hugenius in Dioptrica.

678 Jacobus Grégořy ann. 1663 inventit ac descripsit *Telescopium etiadiēpticum ex plentibus, & speculis compositum*. Post paucos deinceps annos Clariſ. Newtonus (q) *Telescopium catadioptricum*, cuius alia paulo structura est, vulgavit, ad observations caelestes per quam opportunum, dictum ab auctoris nomine *Newtonianum*, quemadmodum illud *Gregorianum* nuncupatum est. Utrumque tamen non nisi post aliquot annorum intervallum usurpari coepit; postquam scilicet Johannes Hādley ad perfectionem ea deduxit.

679 Ex combinatione lenti ac speculi confectionum pariter *Polemoscopium* fuit: instrumentum videlicet, cuius ope spectator, quasi alio respiciens objecta polsit. Pars ejus princeps est plerumque speculum inclinatum, ex quo regeritur objecti imago versus oculum adspectantis, quod recta linea intueri ipse nequit. Hoc pacto explorare citra periculum licebit consistenti intra moenia, quidnam in fossis propugnaculum ambientibus, hostis molliatur: negotiis discentus, & ab hominum frequentia semet abducens observabit, quis prae foribus aditum exposcat, &c.

680 Revocatur isthuc quoque *camera obscura* quae in plani fundo represeat objecta nativis suis coloribus expressa, ita ut commode delinicti polsint. *Lucerna item Magica* inter haec instrumenta recessetur, in qua speculi concavi adminiculo minutae res ad stus porem augentur.

681 Denique unum ad Opticam referendum instrumentum memorat Clariſ. Nollet (r) anno 1746. Londino allatum, haud multo ante à D. Lieberkuya Academicō Berolinensi excogitatum, cui nuncupatio *microscopii solaris* indira fuit quidem, adtamen quod recepta a *lucerna magica* in eo tantum discrepat, quod lampadis luculentiae loco, lumine solari collabretur, & pictis in vitro imaginibus, substitutur vitri frastulum, cui guttula liquoris insecto aliquo, aut alio corpusculo pellucido foeta alpergitur. Sed innuisse ista cum P. Klaus sufficerent: prolixè inter alios jam indigitatos, de iis, ceterisque Opticæ deliciis tractarunt Clariſ. Ozanam (s), & D. Para qui, novissimè Physicam tanè perspicuam Gallicè evulgavit hoc titulo *Theorie des étres sensibles, ou Cours complet de Physique*. A Paris 1772, ex qua plurima excerptimus.

(q) *Tractat. Philof. N. 80.*

(r) *Leçons de Physique Tom. 5. Leç. 17. Sect. 4. Art. 2.*

(s) *Recreat. Mathemat. Tom. 3.*

ELEM. REC. PHILOSOPH. P. IV.

tem sphaericam exhibet; *plano-concavum*, cuius una superficies plana est, altera sphaerae cavitatem refert. Vitrum denique concavum parte alterā, alterā convexum. *Mensicus* nuncupatur.

674 Dioptrices munus est haec omnia distinctius contemplari, ac proprietates diversorum mediorum examinare, atque ex vitris *telescopia*, *microscopia*, & *conspicilla*, sive convexam, sive concavam formam nostra efformare, quibus omnibus viuis vel ad objecta remotiora videnda, vel ad minutiora naturae arcana detegenda, vel ad obvia quaque corpora facilius ac nitidius discernenda non parum adjuvatur. Nos paucula adtingemus.

675 Vitra sive conspicilla concava utilissima sunt *myopibus*, sive illis, qui vicina objecta clare, remota confusè vident, hi enim, quum ob convexam nimis oculi conformatiōem, ad distinctam visionem divergentibus radiis indigent, siccirò utiliter adhibent vitra, quae radios ceteròquì parallelos divergentes reddant: contra *presbytis*, sive iis, qui remota clarius, & distinctius, vicina confusè intuentur, vitra convexa magno sunt adjumento; radii quippe ab objectis viciniōribus non latius deflectuntur in eorum complanato oculo, eaque causa oportune utuntur ejusmodi vitris, quae radios colligant, vel certè conjunctionem eorum promoteant. Cl. Redi (o) ostendit, usum perispicillorum *Alexandro Spinæ* deberi, atque coepisse ann. 1280.

676 Porro ex vitri utriusque consociatione *Telescopium* prodit, auctore (ut aliquibus videtur) Zacharia Jansen, sub finem seculi XVI. Hac vero lege constructum fuit, ut vitrum convexum ad objecta conspicienda, concavum ad spectatoris oculum vertetur: Unde illi nomen *objectivi*, huic *ocularis* tribuerunt. *Telescopium* hoc *Galileanum* quoque dicitur, propterea, quod ad observanda caeli phaenomena eo potissimum usus sit *Galileus*. Instrumentum hocce perficere primus instituit *Keplerus*: originem exinde duxit *Telescopium Astronomicum*, ex duobus utrimque convexis vitris coalecens, sed quoniam nonnullis incommodum videbatur, ejusmodi telescopiorum adminiculo conspicisci objecta situ inverso, duo alia addecurrunt deinceps vitra, quae id, quod everterant priora, erigerent: eam obrem ad objecta terrestria spectanda telecopium quatuor vitris convexis instructum usurpatur.

677 Denique ut ut vitra, quae inconvexam turgent superficiem, pro *microscopiis* haberi possint: quum imagines minutiorum objectorum adaugeant, *microscopia*, sive *englyscopia* per vitrorum aptam conjunctionem protulerunt solerter Dioptrici. Primum eorum qui usi sunt hoc instrumento dicendum esse, ait *Musschenbroeck* (p) *Franciscum Stelluti*, qui ann. 1625, vulgavit descriptionem partium in apibus, quas hoc adjumento detexit. Secuti dein *Power*, *Hooke*,

Grev.

(o) Epist. ad Falconerium.

(p) *Elsai de Physique* §. 1246.

DISSERTATIO V. De Qualitatibus insensibilibus. CAPUT I. De Sympathia, Antipathia, Idiosyncrasia, & Antiperistasi.

682

Qualitates insensibilis, sive occultae vocantur illae, quae non agunt ipsae immediate in sensu nostro, sed ex effectibus, & ratione cognoscuntur, quibus tamen immixtò occultarum nomen tribui existimat Recentiores Philosophi, qui rectam philosophandi rationem insequuntur, nec abstractis pérpetrata vocibus, quibus summopè Peripatetici delectantur, facultatis nempè, aut qualitatis, aut formae aliquæ similibus contenti sunt, verùm causas inquirunt rerum, quas non oculis quidem, sed animo complecti licet. Inter hujusmodi qualitates recensentur Sympathia, Antipathia, & aliae omnes supra memoratae, de quibus hoc loco acturi sumus.

683 *Sympathia* autem dicitur illa rerum consenso, quā fit, ut una affecta, sentiente, mota, paciente, adficiatur, sentiat, moveatur, patiatur etiam altera. Quo pariter refertur amicitia quaedam aut potius convenientia inter homines, & amor quidam naturalis. *Antipathiam* ex adverso vocant repugnantiam, & quandam velut inimicitiam inter res, ita, ut una alteram respuat, & averseatur *Idiosyncrasiam* dicunt, quando vel res innoxias, imò salutares aversamur, & ferre non possumus, vel res noxias, & adversas ceteròqui adpetimus, facilèque toleramus. *Antiperistasis* definitur in Scholis resistentia unius corporis adversus corpus contrarium à quo circumquaque obsidetur, invalecentis, & intensio qualitatis propter qualitatem contrariam.

684 Qualitatum harum explanatio Physicis Recentioribus tam recondita haud videtur, ut si ad omnes quae circumstant, conditiones animum maturè ac circumspecto iudicio advertamus, eae ex genuinis, claris, verisque principiis exposi non possint, advertendo tamen dandam esse operam, ut de re ipsa certiores facti, illud in primis adcurate inquiramus, num quidquid narratur, ita re vera, sub iis circumstantiis & conditionibus se habeat. Plurimae enim sublestae fidei observationes, & fabulae hic se ingerunt, plurimaque nar-

narrantur quae si experientiam consulamus, & adcuratissimè omnia pervestigemus, vel protrsus non ita se habere, prò certo compieremus, vel eo quo prohibentur modo, nunquam contingere. Hoc animadverto.

685 Dico primo: *Sympathia, Antipathia, Idiosyncrasia, & Antiperistasis*, profluviis substantialibus, & motui, quieti, figuræ, & tui partium, aliisque mechanicis affectionibus, item consuetudini, moribus, temperamento, aut imaginacioni rectè tribuuntur. Prob. per partes. Primo effectus sympathicos ex dictis principiis quâmcclarissimè exponendo. Sic ex. gr. pulvis ex vitriolo calcinato, qui sympatheticus dicitur, injectusque in languinem recens emissum è vulnere, fluxum hujus sistere, & vulneri, mederi deprehenditur: non aliter hunc effectum praestare concipiatur, quām per vitrioli corpuscula, quae calentibus adhuc sanguinis particulis admixta, & cum iisdem in fermentationem concitata, ad vulnus unde expressus est sanguis, feruntur (non secūs, ac transpiratio contingit) & quidem tanquam cunei apertos meatus, quibus sanguis profluit, penitus obstruunt.

686 Effectuum id genus aliorum item in hominibus, & animalibus ratio redditur ex conclusione nostra. Sic quod oīcitante uno, oscitet alter, cane uno latrante, latret & alter, canentibus aviculis aliis, incitentur aliae ad modulandum, ex eo est, quod homines, & animalia quae idoneam habent corporis dispositionem ad ea facilè excitentur, quae ab aliis geruntur, excitatis quippè certis ideis, conspirant corporis membra, facilèque motibus secundum certam ideam determinatis incitantur. Multum quoque ad effectus sympathicos confert vis consuetudinis, quando per eam peculiaris dispositio & habilitas corporibus inducitur. Denique propensio unius hominis erga alium enascitur ex morum in primis convenientia, temperamenti congruentia, ex elegantis item in sermone, corpore, vita, moribusque. Ista quippè amorem provocant, & conciliant, tacitisque velut vinculis adstringunt. Effectus antipathici oppositam suo modo causam habent. Sic aversionis inter homines causae facile sunt detegendae: etenim in vultu, moribus, vira, sermone, aut actionibus, reperitur semper aliquid, quo unus alteri non potest esse non adversus. Effectus quoque hujusmodi in animalibus congrue ex stabilitis jam principiis ducuntur. Sic agni fugam, praefente lupo: hujus impetum in agnum; gallinarum clangorem prætervolante milvo, à quibusdam impressionibus duci, quis negaverit?

687 Ex structura & dispositione partium mira phænomena herbae mimoae, vel pudicae (vulgò la vergonzosa) manu adpropinquante expallescens, folia contrahentis, & velut se substrahentis contactui, manumque aversantis, eleganter deduxit Cl. Camerarius (t.)

EE Pra-

(t) In Diss. peculiar. de herba raimosa.

Pravè scilicet posita anatomia hujuscemodi plantae, animadversa foliorum ex variis generis fibris, vtriculis, vasculis, & vesciculis aere turgidis reticulari compositione, vasculorum luciferorum, & trachearum aequilibrio expenso, rem illustrat: nempè, manu adpropinquante ab emissis calidis halitibus aer in vesciculis contentus rarefit, atque expanditur, hinc vascula succifera aliquo modo comprimuntur, his compreßis uberior influxus succi, a quo folia vigorem, & extensionem obtinebant, reprimuntur, unde folia expallescunt, flaccida redduntur, & contrahuntur. Manu deinde retracta, non mirum est, herbae vigorem restitut, quando cessante expansionis, causa aëris rarefactio à succo per vascula influente susperatur.

688 *Idiosyncrasiarum* ratio potissima in eo est, quod ob singularem organum dispositionem, constitutionem, similitudinem, cum primis vero fibrarum nervarum, vel teneriorem, molliorem, laxiorem, vel rigidiorem &c. constitutionem, certae impresiones animalium adhiciant, & prout illae metu, vel gratae sunt, vel adversae, ea variis modis adhiciantur, vel placide, vel ingratè, aut impetuose: unde communis sensorii & nervorum, qui inde ad partes, & per eas protens, ac distribuiunt, determinati motus sequuntur. Explicatur proinde cur quidam homines timeant feles, canes, mures, aliaque animalia horrent, abominentur atque ad nomen etiam ilorum expallescant, & contremiscant.

689 Si enim infantes rebus ejusmodi à vetulis imperitis terrefaci, & offensi fuerint, (ut saepius contingit non sine magno faintis detimento, imò etiam vitae periculo), quum fibrae cerebri in infantia adhuc tenellae, vehementi impressione fuerint nimis exagitatae, & labefactatae, siccirò per reliquam deinceps vitam reducta, ac denuo exorta simili idea materiali, sive imaginatione, impressio, & agitatio in fibris labefactatis est justò vehementior; immente vero idea immaterialis, ingratisima, & adversa existit. Atque è dictis fere fundamentis redditur ratio Idiosyncrasiarum haereditarium, adventitiarum, seu, quae vobis nativitatem vario modo contrahuntur, & confuetudine acquishatarum.

690 Similiter si advertatur ad diversos modos, quibus ab objectis variis organa nostra, & per nervos diffusi spiritus animales adhiciuntur, hosque spiritus ope imaginationis tam in brutis, quam hominibus celestrem per totum corpus moveri posse, difficile nollet illas effectus exponere, qui per matris nervos ob vivam imaginationem in tenellum, atque adeò facile mutabile fetus corporis cuiusdam propagantur.

691 Effectus illi, qui Antiperistasis tanquam qualitatē occultae tribuantur à Peripateticis, sine metaphorica illa qualitatū pugna per mechanicas affectiones explicari non secus possunt, ut quod loca subterranea aestivo tempore frigidiora sint, quam hiemali, & profecto experimenta, quae ad occultae hujus qualitatēs proba-

tionem adfringuntur, vel ex sensuum fallacia oriuntur, vel insufficiencia sunt ad eam qualitatem adstricendam. Siquidem idem locus temperatus pro diversa sensorii constitutione, modo calidus, modo frigidus sensu judice videtur, ut in Logica explanatum à nobis fuit.

692 Unde quando hinc ex aere frigidore sensorio jam frigoris vi occupato, in minus frigidum, qualis est in locis subterraneis (in quibus causis frigoris minus liber accessus patet) transimus, calidus hic judicatur contrà verò ubi ex calidore per aestatem, organo calore jam occupato in minus calidum, qualis est caverna (quae solaribus radiis non illustratur) frigoris sensus nobis obrépere videtur. Sensuum quippe judicium fallax esse circa calorem & frigus, quis non novit?

693 Diffusus hujus capituli argumenta exsequuntur Vernamius (u), Kircherus. (x) P. de Lanis (y), Schott (z) aliquique Recentiores, quos consulere potestis. De Viribus medicamentorum pauca dicamus.

CAPUT II.

De Viribus medicamentorum, venenorum, & Alexipharmacorum.

694 **M**edicamenta in multiplices classes dispescunt Medicis, nos aliquas innuemus, hoc potissimum consilio, ut quod Physicos decet eorum agendi rationem per vestigem us. Evacuanta generatim alia sunt cathartica tenitiva, alia emetica, quae per vomitum purgant, alia diaphoretica, quae per sudorem discutunt malignitatem, alia diuretica, quae per urinam, erubina, quae per nares, salivantis, quae per salivam corpus perpurgant. Venena alia distinguuntur mineralia, ut arsenicum, vitrum in fragmenta redactum &c. alia quae constringendo, nimis incrassando, obstruendo, corporis animalis constitutionem perturbant. Alexipharmacæ demum dicuntur, quibus venena attenuant, & expelluntur. De his jam similiter inquitur; an earum qualitatū agendi ratio inter occultas teſteri jure possit? Cui quaestioni ut fiat sat.

(u) In Hist. Nat.

(x) In Art. Magnet.

(y) Mag. Nat. & Art. Tom. 3.

(z) In Magia Univers. & in Mag. Sympath.

695 Dico secundo: Medicamentorum, venenorum, & Alexipharmacorum agendi ratio, ac modus, congrue ex materiae dispositione, partium texturâ, habilitate, & motu, horumque relatione, & habitudine ad corpus animale, ex profluviis item substantiis deducitur. Prob. per partes. Nam primò purgania ferè omnia agunt, vel partium acumine ac motu, ut *senna*, vel lubricitate, seu laevore, & fluxilitate, ut *manna*, aut *cassia*. Emetica partibus acrioribus, & cuspidatis profundiis penetrando, fibrasque valde tensiles ventriculi pugendo, vellicando, nonnunquam etiam ingrato quodam sensu nauleam, sive vomitum creando operantur.

696 Diaphoretica partibus agilibus, volatilioribus, penetrantibus humorem adtenuante, fibrillas nerveas blandè stimulante, motumque validiorem inducent, aut etiam sanguinem rarefaciendo, resistentiam in vasis sudoriferis immunit, sive sudorem projiciunt, & cum eo malignitatem expellunt. Simili proportionaliter modo cetera exponuntur. Certe mutata partium textura, ordine, positu vires in medicamentis mutari vel *antimonium* ostendit, quod crudum vim habet diaphoreticam, igne vero tractatum, & in vitrum fusum emeticam fortuit. Antimonii quoque *regulus*, (a) qui vim emeticam obtinet, cum tribus nitri partibus, diaphoreticam acquirit.

697 Observandum etiam est, saepè ab imaginatione, vel etiam à profluviis substantiis medicamentorum effectus pendere. Hinc reperti sunt, qui conspecto solum poculo medico ad vomitum movebantur, sicut etiam, qui vel solo medicaminum odore, vel manuum contrectatione purgantur; quem scilicet odor medicamenta nervos sic ferit, ut solent ex adsumpto pharmaco adfici, adeo ut venericuli, fibrae spirituum ope, simili modo, ac sumpto pharmaco contrahantur. Inter medicamenta receperit etiam meritò debent tria plantarum genera, quae usus celeberrima reddidit: Tabacum, nempe, Caffè, & Thé.

698 Et quod ad Tabacum quidem pertinet, qua ratione, quibusque modis haec herba, sive in pulverem comminuta, naribus excipiatur, sive in frustula decerpta ore mandetur, sive ejus accessae fumus adtractus ore excipiatur, notius est certè, quam ut hic uberior exponi vobis debeat. Tabaci utilitas in hoc præsertim posita videtur, quod si naribus exceptum fuerit, internam narum membranam velicit, ejusque fibras commovet, contractabit, ut ex illius humor exprimatur, sensimque humores alios ex vicinis glandulis revocet, unde cerebrum purgare, capitisque gravedinem levare extinxatur.

699 Quod si aut tabaci fumus ore excipiatur, aut illius frustum dentibus conteratur, cres illius particulas, maxillarum palatique glandes

(a) Praeparatio quaedam Chymica de qua Lemery in Curs. Chym. pag. mihi 256.

glandulas penetrant, & ex illis salivam, & humores alios, noxiis fluxionibus efformandis idoneos exprimunt, unde catarrhus, tussis, aliisque pulmonum affectiones curari solent. Quin etiam ulceribus ipsis mederi conspicitur, dum putridis carnibus sensim corrosis, pravisque humoribus sensim consumptis, cicatricem inducit. Ex quo tam intelligi facile poterit, quam grave incommodum ex nimio illius usu timeri debeat. Si enim corruptas etiam carnes depascitur, & causticâ quadam vi sensim conlumit, quid in tenuioribus, delicatoribusque narum, palati, & pectoris fibris efficiet? Acrius certe, ac vehementius illas percellet, nervulosque contrahens stupiditatem, ac spasmum etiam inducit, ut experimentis comprobaturis demonstrat Cl. Chambers. (b)

700 Caffè igne costus in pulverem comminutus, ac ebulliente aquâ decoctus, admixto plerumque saccharo sorbetur, quumque plurimas lalis volatilis partes contineat, spiritus excitat atque impellit, unde vigilia producitur, tum sanguini admixtus celeri motu illum adigit. Itaque hominibus illis quibus subtilior est sanguis, aut quibus minor est in corpore humoris copia, noxius erit ejusmodi potus; quemadmodum etiam eos, qui delicatores fibras habuerint, acridus, salinique ipsius particulis laeti conspicitur in Europa ubi frequissimus est ejusdem usus.

701 Longè prius (at Cl. Corsini) est illa potio quae ex foliis Thé decoctis paratur. Quum enim duplice substantia componatur, altera nimis crassis, vel fixa, alia vero quae cum subtili copioque sale praedita sit, aquae cui permixta fuerit impertitur, hujus particulae animales spiritus leniter excitabunt, ventriculo sive ob laxiores fibras imbecilliori, sive ob ingestos cibos graviori, robur adjicient, cholicos dolores lenire, rheumaticos cruciatu avertere, aliaque id genus praefitare poterunt, si modus tamen, temporisque oportunitas observetur.

702 Ex dictis ergo, generaliter constitui debet, quod virtus quae in medicamentis reperitur, aut à salibus, aut oleis, aut subtilioribus aliis particulis oriri debet, ut ex varja nimis partium figura, motu, magnitudine, humores in corpore contenti, nervorumque fibrae varia ratione excitentur, premantur, ac percellantur, ut dissolutae, contractae, aliquo modo dispositae variis affectibus producendas aptae reddantur, quin ad occultas qualitates confugere necesse sit.

703 Venenorum confimilis ferè est ratio, nec aliud paene in ipsis vires illas efficit, quam partium contextus. Profecto vitrum contusum non occulta qualitate, sed partium figurâ, & duritie membranas interiores vulnerat, & vim venenaram habet, ubi enim in minutissimum pulverem conteritur, tum inocuum est. Venena proinde agunt, vel corrodendo, fibrasque nerveas infixa spiculorum acie lançinando, & ad spasmaticas contractions incitando, uti arsenicum, mercurius sublimatus, aliaque venena mineralia, vel sanguinem ni-

(b) Dizionario Universale tradotto dal' Inglese, verbo Tábaco.

mis rarefaciendo, aut mixturam illius naturalem di solvendo, lignam fermentationem in eo excitando; vel nimium aditri ngendo, partes condensando, vigorem proinde eorum & actiones naturales cohibendo.

704 Nappellus nimio calore sanguinem cui admiscetur extenuat, agitat, tenuemque viscerum substantiam exurit; circa vero aquatica nimio frigore sanguinis particulas in subtilioribus extremisque venis paulatim fistit, ut ibi veluti congelatus torpeat, tum quiete ac frigore leviter ad cor accedentibus, sanguinem in ipso corde stagnante reddit, unde mors consequitur. Omittimus ea quae de basifisco ajunt scilicet aspectum illius esse mortiferum, de remora item pificulo, qui naves remoratur, quae quidem a melioris noxae Cranticis inter annis fabulas recententur. Motus vero qui ex mortu tarantulae (quae est araneae species in Calabria propè Tarentum satis obvia) in quibusdam hominibus excitantur postea explicabimus.

705 Alexipharmacorum agendi ratio in his posita est, vel quod spiculae veneni acri obtundant, & infingant, ut oleosa, vel quod ordinatum motum sanguinis restituant, vel resolvendo partes spissiores, spiritus debiles excitando, ut iberica &c, vel ob pororum ac partium proportionem mutuam venenata corpuse in se recipiendo. Sic vulnus à Scorpione (vulnus alacran) insitum sanatur, si scorpius ipse contritus vulneri statim imponatur, dum venenatae particulae à mortu in manu relictae à particulis homogeneis, quae in contrito scorpionis corpore reperiuntur, tanquam à sponsia exsuguntur vel demum antidota vim suam contra singulare aliquod venenum habent stram in motu, qui si oppositus motui ipsiusmet veneni,

706 Sic remedium aduersus tarantulae mortuum efficacissimum, sunt motus ac vibrationes instrumenti musici: sanguine enim per venenum condensato, valculisque obstructi, adfluxus spirituum animalium impeditur, nervi proinde laxantur: vibrationibus vero harmonicas musicas, agitatur sanguis, spiritus vigorem recipiunt, hi per fibras, & nervos discurrent, fibrae, nervique ad unisonam cum chordis, vel instrumentis sonoris constitutionem perduci, vibrationes chordarum recipiunt: hinc motus membrorum, ac denique saltus: saltandi contentiones agitatio sanguinis augetur, sudorque elicetur, unde venenum etiam adtemperatum, & agitatum, transpiratione sensim dissipatur; pro mensura autem veneni dissipati aeger melius haber, & haec sanitatis recuperatio ad continuandum saltum incitat, quo sit, ut venenum omne expiret, sanguis fluorem, & cursum pristinum recipiat.

707 Neque mirandum est, particularem concentum musicum, ut notat P. Schott, ad curandum quemlibet sic affectum exposci. Quum enim spiritus animales, fibrae, nervi, particulae venenatae diversam habeant consistentiam, magnitudinem in diversis hominibus, diversa etiam harmonica conformatio requiritur, ad commovendos spiritus, fibras, ac nervos, ad venenum proinde dissipandum per agitationem,

&

& salutem. Qui plura de hoc argumento desiderat consulat erudita Recentiorum Medicorum volumina, haec inter gloriam sibi vendicant opera Cl. Hermanni Boerhaave, & ejusdem Commentatoris Illustrissimi D. VansWieten.

708 Ex dictis omnibus perspicuum redditur, naturalium rerum cognitionem ad miros effectus explicando conferte plurimum, multa quae vulgus stupet, pandere, naturae arcana manifestare, & quod caput est, ad Auctoris Naturae cognitionem ducere, quem tota mente venerabundi adoramus.

Solvuntur argumenta.

709 **O**pp. 1. contra primam: eadem est partium textura in vivo corpore quam in mortuo, sed pleraque medicamina aut venena vim suam nullomodo exercunt in cadaveris: sic cantharides ex. gr. in vivo corpore vesicas excitant, non in mortuo: ergo medicamentorum agendi ratio non congrue deducitur ex partium textura &c. Resp. negando antec. & conseq. cantharides, aut cauteria calore corporis vivi accentiae, & humore dilutae, effervescentiam procreant & vivi corporis pellem crispant.

710 Opp. 2. Nullomodo potest per partium texturam &c. explicari cur cortex Peruvianus qui Quina vulgo dicitur quartanam plerumque aut sanet, aut ad tempus fistat, cur cantharides vesicas ipsam non alia laedunt organa: ergo. Resp. pluribus modis facile explicari posse, quomodo cortex Peruvianus operetur.

711 Nam 1. pulvis Quinae humorem illum qui quartanam efficit, quicquid viribus suis veneno est simillimus, aut fugit, aut illius motum inhibet, aut novam in sanguine fermentationem promovet, aut per occultam sive insensibilem transpirationem virus illud diffat. Sic cantharidum pulvis quandiu sanguine, & aliis humoribus diluitur, manet innoxius, sed postquam in renibus à sanguinis massa secretus est, tum vi sua cauicula aut tenes ipsos, aut vesicam exulcerat.

712 Opp. demum: ejusmodi phaenomena, & alia quam plurima commodi explicantur per formas substantiales Peripateticas, quam per texturam partium, & effluvia substantialia, quum incredibile sit effluvia indehinenter manare à duris & solidis corporibus: ergo. Dicit. antec. commodus & adcommodatus ad naturam verae Physicae nego & non ita conc. Inclusa antecedentis soluta manet in pluribus locis nostris Physicae, ubi de effluviis sermonem habuimus. Adhaec: nemo hactenus negavit pleraque gemmae, tum ipsos adamantes corpora certe durissima vi electrica tollere, quae extra substantiam effluxum intelligi minime potest. Quid plura? Ex regulo antimoni parantur valcula, quae uno aut cerevisiae infusae vim emeticam tribuant, & per multis annos in hunc usum adhibentur circa ponderis sensibilem immixtionem. Sic etiagi mercurius paululum aquae incoctus, vim illi tribuit, qua vermes éneat, ut alia complura omittant.